

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
toiminnanjohtaja Mari Ahonen-Walker
Asemapäällikönkatu 1
00520 Helsinki
puh. 010 279 2720
tyopajayhdistys@tpy.fi

STM061:00/2014
17.6.2014

Lausunto – luonnos HE sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi sekä luonnos HE laiksi sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksista. TPY keskittyy esitykseen sosiaalihuoltolaista eikä sillä ole erityistä lausuttavaa esitykseen sosiaalihuollon asiakirjoista.

Sosiaalihuoltolain esitysluonnos on tarkasti taustoitettu, ja siinä on laajasti kuvattu ja arvioitu sosiaalihuoltojärjestelmän kehitystä sekä sen nykytilaa. Kuten esityksen taustoituksessa todetaan, **työn peruslähtökohdat ovat melko hyvin säilyneet, mutta toimintaympäristö, näkemys yhteiskunnasta ja käsitys palveluiden käyttäjistä ja tarvitsijoista ovat muuttuneet merkittävästi.** Ihmisten arjen ongelmat ovat monimutkaistuneet, asiakkuudet muuttuneet moniasiakkuuksiksi ja osin ylisukupolvistuneiksi.

Esityksessä merkittävää on työn painopisteen siirtäminen ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen tukeen. **Lain perusteena oleva asiakaslähtöisyys, yksilöllisiin tarpeisiin vastaavat yleiset palvelut, ihmisten osallisuuden vahvistaminen sekä sosiaalihuollon yhdenvertainen saatavuus ja saavutettavuus ovat hyviä ja kannatettavia työn lähtökohtia.** Hyvää on myös vahvasti seliteosassa esiin tuleva näkemys kokonaisvaltaisuudesta eli monialaisesta ja -ammattillisesta ylisektoraaalisesta yhteistyöstä, johon sisällytetään myös kolmas sektori. On erinomaista, että esityksen useissa kohdissa (mm. 7§, 18§, 44§-46§) määritellään yhteistyön sisältöä ja muotoa tarkemmin.

Esityksessä huomioidaan erityisen hyvin kunnan eri hallintokuntien välinen yhteistyö, kolmas sektori ja yritykset, mutta osin ohueksi jää kunnan ja valtion toimien yhteen sovittaminen. Tässä esimerkiksi pitkään työttöminä olleiden kohdalla on nykyisin merkittävä puute. TPY viittaa tällä yli 500 päivää työmarkkinatuokea työttömyyden perusteella saaneiden, asiakasta eteenpäin vievien käytäntöjen ja toimijatahojen (TE-hallinto, Kela, kunnat) välisen tiedonsiirron ongelmiin, jotka mahdollisesti estävät asiakasta saamasta tarvitsemiaan palveluita. Tähän viitaten TPY kysyy, miksi esityksestä on poistettu vielä aiemmalla lausunto kierroksella¹ mukana ollut pykälä², joka avasi sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevan toiminnan tavoitteet ja keinot yleisellä tasolla. Pykälä olisi viitoittanut siten TE-hallinnon ja kunnan yhteistyötä tilanteessa, jossa työvoimahallinnon palvelut ovat yksinään riittämättömiä. Nyt työelämäosallisuutta tukevaa toimintaa ei mainita esityksessä lainkaan, ja tätä TPY pitää esityksen yhtenä puutteena.

¹ Lausuntopyyntö (STM/037:00/2009)

² 30§, esityksen sivuilla s. 140-141 -

Sen sijaan TPY pitää lakiin uutena tulevaa **sosiaalisen kuntoutuksen kirjausta (18§) erinomaisena asiana**. Työpajoilla on jo pitkään kehitetty **matalan kynnyksen monialaista toimintaa, starttivalmennusta**. Starttivalmennus on tarjonnut palveluvalikoimasta usein puuttuvan osan, jolla on voitu vastata kaikkein heikoimassa asemassa olevien ihmisten yksilöllisiin kuntoutuksellisiin tarpeisiin. Starttivalmennus **perustuu** lakiesityksessä peräänkuulutetulle **kokonaisvaltaiselle, arkiympäristössä tapahtuvalle työskentelylle**. Valmentautujan kanssa työskennellään tavoitteellisesti ja hänelle tarjotaan sekä yksilöllistä että vuorovaikutussuhdetta tukevaa ryhmämuotoista valmennusta. Valmentautujan arjen- ja elämänhallinnan lisäksi tuetaan moniammatillisen verkoston työtä sekä valmentautujan kiinnittymistä esimerkiksi päihde- ja/tai mielenterveyspalveluihin.

Tällä hetkellä satunnaisesti eri puolella maata toteutetussa starttivalmennuksessa on käytännössä havaittu sosiaalisen kuntoutuksen hyödyt: **jokapäiväisessä elämässä tarvittavien taitojen oppiminen, päihteen arjen hallinta, ryhmässä toimimisen mahdollistuminen sekä koulutuksessa ja työelämässä tarvittavien taitojen asteittainen karttuminen**. Ilahduttavaa on, että lakiin tullessaan sosiaalinen kuntoutus tarjoaa rakenteen ja mahdollistaa vastaavan toiminnan laajenemisen aidosti valtakunnalliseksi. TPY kannattaa myös taustoituksessa esitettyä näkemystä, jonka mukaan sosiaalisen kuntoutuksen palveluita tulee edelleen kehittää syrjäytymisuhan alla oleville yli 25-vuotiaille henkilöille. TPY:n näkemyksen mukaan työpajat ja niiden starttivalmennus tarjoavat kunnille yhden potentiaalisen kumppanin sosiaalisen kuntoutuksen toteuttamiseen sekä yli 25-vuotiaiden sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden edelleen kehittämiseen.

Sosiaalihuollon järjestelmät ja palvelut ovat rakentuneet pitkälti kuntajärjestelmän pohjalle, mutta nykyinen palveluiden tuottamisen malli on tätä huomattavasti monimuotoisempi. TPY kiinnittää huomiota työryhmän esiin nostamaan (s. 14) **järjestöjen ja muiden 3. sektorin toimijoiden rooliin palveluiden kehittäjänä ja erityispalveluiden tuottajina**. TPY toteaa, että nykyisen sisämarkkinasäätelyn ja siihen liittyvien kansallisten linjausten vuoksi rajankäynti yleishyödyllisen toiminnan sekä elinkeinotoiminnan välillä on jatkuvaa. Esimerkiksi työpajatoiminnassa tehtävä tuotannollinen työ on aina valmennuksen väline, ei ensisijainen organisaation tehtävä. TPY painottaa, että asiaan tarvitaan kansalliset selkeät, kestävät ja kaikkialla samoin tulkittavissa olevat linjaukset.

Esitysluonnoksessa on **hyvää monet kirjaukset syrjäytymisen torjumiseksi tehtävistä toimista, varhaisesta tuesta ja ennaltaehkäisystä**. TPY pitää erityisen hyvänä 47§ kirjattua **oikeutta omatyöntekijään**, kun asiakkaan tuen tarve sitä edellyttää. Omatyöntekijän tehtävänä on yhteen sovittaa yksilöllistä palvelukokonaisuutta ja tukea asiakasta omien voimavarojen vahvistamisessa ja käyttämisessä. TPY muistuttaa, että sosiaalihuollon painopisteen siirtyessä ennaltaehkäiseviin toimiin myös korjaavat palvelut on säilytettävä riittäväällä tasolla, ja niiden toteuttamisessa on hyödynnettävä aidosti monialaista, sektorirajat ylittävää, yhteistyötä.

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää erikseen esittämään näkemyksen valittavasta sääntelymallista, jotka on esitetty esityksen yleisperustelujen luvussa 3.3. Vaihtoehtoina ovat 1) uusi sosiaalihuoltolaki ja sosiaalihuollon asiakaslain säilyttäminen 2) sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuollon asiakaslain yhdistäminen 3) sosiaalihuollon asiakaslain asiakkaan kohtelua koskevien säännösten siirtäminen sosiaalihuoltolakiin ja tietosuoja koskevat säännökset lakiin sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista. Nyt lausuttavana olevat esitysluonnokset on valmisteltu vaihtoehdon 3) mukaisena. TPY:llä ei ole asiasta erityistä kantaa, mutta pitää vaihtoehdon 3 mukaista sääntelyn keskittämistä perusteltuna.